

NRC-Handelsblad: wat doet de inspectie?

Eén van de protestants-christelijke basisscholen in Staphorst is genoemd naar ds. Harmen Doornveld (van 1884 tot 1886 predikant van de Nederlands-hervormde gemeente aldaar). Het is een vernieuwings-school: in 1993 was zij een van de initiatiefnemers van het BAS-project.¹ Dat is een NT2-methode om streektaalsprekers algemeen beschaafd Nederlands te leren. De meeste leerlingen zijn namelijk van eenvoudige komaf en hebben bij binnenkomst grote taalachterstanden op het gebied van Standaard-nederlands, mede door hun smalle wereldoriëntatie. Inmiddels, vijftien jaar later, haalt de gemiddelde leerling in groep 8 een CITO-score die boven het landelijk gemiddelde ligt. Toch wordt de school door de Onderwijsinspectie in gebreke gesteld. De school geeft namelijk klassikaal onderwijs. Aan de leerlingen wordt volgens de inspectie 'onvoldoende verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces [gegeven,] die past bij hun ontwikkelingsniveau.'

Waar bemoeit de inspectie zich eigenlijk mee? Dat is de discussievraag die de webredactie van NRC-Handelsblad dit weekend aan haar lezers heeft voorgelegd.² Het startschot voor deze discussie is gegeven door Presley Bergen (bestuurslid van BON). De bovenstaande casus is ook van hem afkomstig. Hij verwijt de onderwijsinspectie dat zij scholen dicteert hoe ze les moeten geven en dat ze hun daarbij de principes van Het Nieuwe Leren oplegt.

1. Hij verwijt de inspectie dus dat zij zichzelf ten onrechte de bevoegdheid aanmeet scholen tot de orde te roepen als hun 'didactische cultuur' volgens haar beneden de maat is. Meer in concreto heeft hij er bezwaar tegen dat de inspectie beoordeelt of aan de leerlingen voldoende verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces wordt gegeven, die past bij hun ontwikkelingsniveau.

2. Laten we beginnen met de vraag of het *in het belang van de leerlingen* is dat de onderwijsinspectie aandacht besteedt aan dit aspect van de 'didactische cultuur'. Ik zou zeggen van wel. Het is van groot belang dat jong-volwassenen door de school niet als kleuters behandeld worden en dat kleuters door de school niet worden afgerekend op maatstaven die aan volwassenen gesteld plegen te worden. Als de 'didactische cultuur' van de school geheel voorbij gaat aan het ontwikkelingsniveau van de leerlingen, dan kan men dat eigenlijk als een vorm van kindermishandeling bestempelen. Maar daarbij moeten twee kanttekeningen geplaatst worden.

2.1 Jongeren staan voor de taak zich te ontwikkelen in de richting van volwassenheid. Zij worden daarbij ondersteund door hun ouders en door hun school. Het is dan belangrijk dat deze twee partijen elkaar niet teveel tegenwerken. Ik denk daarom dat de 'didactische cultuur' van een school niet alleen moeten worden afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen, maar ook op de 'opvoedingscultuur' waarmee ze in hun thuissituatie geconfronteerd worden. Als ze thuis strak aan de leiband worden gehouden (zoals in orthodox-christelijke en allochtone gezinnen vaak het geval is), zal de school daar rekening mee moeten houden. De vraag rijst dan of de onderwijsinspectie bereid is scholen voldoende ruimte te geven om bij de vormgeving van hun 'didactische cultuur' voldoende mee te wegen welke 'opvoedingscultuur' de leerlingen van huis uit gewend zijn.

2.2 Binnen dat kader zal een ideale school bij de bejegening van *iedere leerling afzonderlijk* rekening houden met de mate waarin hij of zij in staat is eigen verantwoordelijkheid te dragen en goed om te gaan met meer (of met minder) vrijheid. De ideale school zal de bejegening dus afstemmen op de vrijheid (of gebondenheid) die de leerling aankan, gegeven zijn of haar *persoonlijke* niveau van ontwikkeling in de richting van zelfverantwoordelijk handelen en zelfverantwoordelijk leren. Ook in dit opzicht rijst de vraag of de onderwijsinspectie bereid is onderwijsgevendende voldoende ruimte te geven om hun onderwijs optimaal in te richten. Het zou tenhemelschreiend zijn als scholen gedwongen werden hun didactische cultuur af te stemmen op het ontwikkelingsniveau dat leerlingen volgens de inspectie, gezien hun leeftijd, *bekomen* te hebben. Een uitdagende schoolcultuur is prima, maar dat moeten dan uitdagingen zijn die de betrokken leerling *gezien zijn of haar persoonlijke ontwikkelingsniveau* aankan.

3. Hierboven werd de vraag behandeld in hoeverre het in het belang van kinderen is dat de inspectie zich met de 'didactische cultuur' van scholen bemoeit. Een andere vraag is of de inspectie *bevoegd* is (of bevoegd zou moeten zijn) om zich daarmee te bemoeien. Ik zou zeggen van wel. Scholen hebben niet alleen een opleidings-, maar ook een vormingsopdracht. Tot de vormingsopdracht van scholen behoort dat leerlingen begeleid worden op hun weg naar volwassenheid en dat leerlingen in dat verband geleidelijk de verantwoordelijkheden van een volwassene leren dragen. De rijksoverheid (en de onderwijsinspectie na-

mens haar) is bevoegd erop toe te zien dat scholen werk maken van dit cruciale vormingsdoel, althans als dit doel in de wet is vastgelegd. Maar ook hierbij moeten twee kanttekeningen geplaatst worden.

3.1 In de Nederlandse verhoudingen geldt als uitgangspunt dat de rijksoverheid zich wel mag bemoeien met de onderwijsdoelen (het wat), maar niet met de didactische keuzes van de school (het hoe). Dat geldt óók voor de wijze waarop de school haar vormingsopdracht wenst uit te voeren. Scholen kunnen dus verplicht worden de leerling voldoende verantwoordelijkheid voor de organisatie van eigen leerproces te geven, maar ze zijn vrij in hun keuze hoe deze verplichting in te vullen.

3.2 Binnen het verzuilde Nederlandse schoolbestel moet de rijksoverheid deze inrichtingsvrijheid eens te meer respecteren indien bij het invullen van zo'n verplichting fundamentele normen en waarden van de desbetreffende school in het geding zijn.

Wes Holleman
weblog onderwijs 9-11-2008
<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ <http://www.aob.nl/hobarchief/resultaat.asp?ArtikelID=2093> (15/6/2002)

² <http://weblogs2.nrc.nl/discussie/2008/11/08/waar-bemoeit-de-onderwijsinspectie-zich-eigenlijk-mee/> (8/11/2008); zie ook de discussielijn die op de BON-site door Bernard Wijntuin gestart is n.a.v. het NRC-artikel van Presley Bergen (<http://beteronderwijsnederland.net/node/5072>).